

Nr 3 2023

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies
Dierie

**Saalmegærja -
sydsamisk
psalmbok är här** Sid 4

**75 år siden
Dunderlandsulykka
i Rana** Side 5

**Tjåanghcoe
Maajehjaevresne** Bielie 20

Noen av deltagerne nyter synet av De 7 søstre på fergeturen fra Herøy mot Sandnessjøen.

FOTO: BERTIL JØNSSON

Seniortreff på Helgeland

13-15. juni ble det gjennomført en Senior-reise fra Hattfjelldal til Sandnessjøen med buss. Det var et fellesarrangement mellom Sijte Jarng v/ Gun Utsi, Hattfjelldal kommune v/ Erika Fjellgren Utsi og Saemien Åålmege v/Bertil Jønsson.

Vi var sånn omtrent 20 stykker som deltok, da det varierte litt på hvem som deltok til enhver tid.

Turen startet med buss i strålende solskinn fra Hattfjelldal tirsdagen den 13. juni. Passasjerene kom på etter hvert som vi kjørte og rett før Toven tunnelen var alle som var påmeldt kommet på, da passet det med en kaffepause.

BASE I SANDNESSJØEN

På turen ut til Sandnessjøen ble vi guidet av både Torstein Appfjell og Jan Sundset som fortalte historier om en del av de steder vi passerte.

Vel i Sandnessjøen tok vi inn på hotellet Scandic Syv Søstre,

Kaffen nytes på Sjøkaldebygga på Dønna.

FOTO: DD/EINAR SØRLID BONDEVI

dette var vår base for arrangementet.

Før middagen presenterte Sara Åhren sitt arbeid ved Helgelandsykehuset som samisk koordinator. Etter middagen fikk vi høre en litt annerledes historie

om vikingetiden fortalt av prest og historieinteressert «viking» Kjerst Marken.

DØNNA OG HERØY

Onsdagen kjørte vi buss ute på Dønna, vi var så heldige at vi

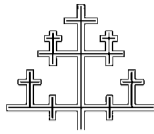
hadde fått med oss en lokal guide for dagen, Paul Kr. Hansen. Vi så på fallos-stenen og fruktbarhetsmuseet på Glein. Lunsjen tok vi på Sjøkaldebygga. Videre var vi innom *Etcetera* på Herøyholmen, før vi avsluttet dagen i Sandnessjøen med middag på *Torolvstein* på Sandnes, et gjenreist høvdingsete fra vikingtiden.

PETTER DASS-MUSEET

Avslutningsdagen startet vi på Petter Dass museet med en film, omvisning og lunsj, vi avsluttet besøket med en fin andakt i Alstahaug kirke som vår egen prest Einar Sørliid Bondevik var ansvarlig for. I tillegg deltok også lokal sokneprest Einar Bach-Skomsvoll pluss noen tilfeldige kirkebesøkere.

Deltakerne på turen virket fornøyde med reisen og innholdet på turen. I år var det vikingtiden som fikk størst fokus.

BERTIL JØNSSON

Historia lever

– Det er gamal historie, kan vi sei og meina at det er ikkje noko å bry seg med. Og nokre gonger kan det vera slik. Det som har skjedd og har blitt gjort er historie. Det skjer ikkje no. Men ikkje alltid. Gamal historie skjer likevel no, for det har ført oss hit vi er i dag.

Du har dine historier du gjerne fortel fleire gonger – for deg sjølv eller for andre. Det og det skjedde og derfor har du blitt slik du er. Historieforteljinga om eit land eller område er viktig for å sei kven som har levd og virka her i tidlegare tider. Slik har landet blitt forma, synleg eller nesten usynleg. Og det fortel om kven som er knytte til området i dag og har gode grunnar for å gjera seg nytte av det i notida.

GAMLE HENDINGAR

Fortida kan gjera vondt. Smerter,

«Derfor er heving av kunnskapsnivået om samisk liv og historie i det norske samfunnet eitt av dei sentrale tiltaka frå Sannhets- og forsoningskommisjonen.»

sår og tap kan gjera oss usikre og utrygge. Dunderlandsulykka for 75 år sidan var eit brutalt tap for både enkeltpersonar, familiar og samfunn. Det har ikkje vore til hjelp at det ikkje vart snakka om det som skjedde. Kanskje var tida slik, like etter krigen, at det var lite rom for å snakka om slike tap. Ein måtte bretta opp ermene og jobba på – dobbelt opp med arbeid sidan dei ein skulle arbeida saman med var omkomne. Eller ein måtte skapa eit heilt nytt liv når dei som stod ein nærast var borte.

Det var ikkje tid eller rom for å bearbeida tap og sorg. Heldigvis har tidene endra seg. No har vi krisetenester i kommunane og i samisk regi. Men gamle sår og tap kan òg trenga å «reinsast» for å bli betre. Derfor vil eg ønska velkomen initiativet frå Røyrvik om arbeid med akkurat Dunderlandsulykka.

KULTURMINNER

Det er òg gledeleg å sjå arbeidet som blir lagt ned i kulturminneregistrering. Det skjer gjennom vandringar og forteljingar til nye

generasjonar og gjennom systematisk arbeid der neddemde områder blir synlege for ei tid, no sist i Nedalen i Trøndelag. Det gir ytterlegare kunnskap og systematisk kunnskap som kan formidlast endå vidare. Det er vel kjent at norsk, og sikkert svensk, historieskriving har store manglar når det gjeld kunnskap om samisk liv og historie. Det er ein av konsekvensane av *daaroe*-fiserings-politikken. Eit tap for det samiske samfunnet, men òg eit tap for storsamfunnet. Derfor er heving av kunnskapsnivået om samisk liv og historie i det norske samfunnet eitt av dei sentrale tiltaka frå Sannhets- og forsoningskommisjonen. Arbeidet med registrering av kulturminne er eit bidrag til at det kan skje.

EINAR SØRLID BONDEVIK

FOTO: BERNARD OSULLIVAN

Sannhet og forsoning

I år er det et sannhetens og forsonings år i Norge. Det norske storting har oppnevnt et utvalg som skulle se på den urett som er begått mot same, kvener, skogfinner. 1 juni avgav de sin rapport. Vi leser nok rapporten med ulike øyner, eller briller. Forventningene til rapporten på forhånd var i hvert fall høye, nå skulle all urett komme i lyset.

Rapporten er på ingen måte en fullstendig historiebetraktning og det var den kanskje ikke heller ment til å være.

Det som blir avgjørende er hvordan staten og resten av det offentlige Norge tar fatt i de historier som er beskrevet og kanskje like avgjørende om ikke enda mer viktig, hvordan arbeidet fremover blir organisert. Alle historier er ikke beskrevet i rapporten, rundt om i landet finnes

det historier som enda ikke er fortalt. Samisk historie som den til nå er blitt fortalt må skrives om. Det offentlige Norge har en stor oppgave med å formidle ny samisk historie, det er viktig at kunnskapen blir kjent i hele landet til hele folket. Jeg oppfatter at det er interesse for å sette i gang med arbeidet på flere steder, det er tross alt en positiv ånd som råder. Dette er nok ingen kvikk fiks, vi må nok regne med at det

går noen år. Ikke for at jeg tror at nordmenn er spesielt trege, men en slik prosess har godt av at man bruker tid. Arbeidet skal organiseres og kunnskap skal formidles og ikke minst, den skal synke inn. Det har vist seg i andre sammenheng at det var like viktig med prosessen som selve resultatet.

Sannheten må komme før det er aktuelt med forsoning.

BERTIL JØNSSON

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Ledare i Samisk kirkeråd i Norge Sara Ellen Anne Eira och ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan Erik-Oscar Oscarsson ledde processjonen när Saalmegærja, sydsamisk psalmbok, togs i bruk under midsommar i Ankarede.

FOTO: SOFIA STRINNHOLM

Historisk dag när Saalmegærja togs i bruk

Nu har vi sydsamer fått en egen psalmbok. Den togs i bruk under midsommardagens gudstjänst i Ankarede kapell. Det kändes stort att vara med i gudstjänsten som var både högtidlig och stämningsfull.

Redan under midsommaraftnens helgmålsbön fick deltagarna provsjunga psalmer från Saalmegærja. Vaktmästaren Magnus Rudfell och kantor Nicklas Olofsson ledde oss i psalmsången och en ljuvlig känsla spreds bland oss som närvarade. Tänk att äntligen hålla i den nya psalmboken och dessutom sjunga ur den, oavsett hur mycket samiska man kan.

STARK UPPLEVELSE

Det var under midsommardagens mässa som *Saalmegærja* mer officiellt togs i bruk. Det vackra kapellet i fylldes av kyrkobesökare vilka alla var eniga om att det var en viktigt historisk dag i sydsamiskt område.

SAMARBETE

Saalmegærja är ett samarbete mellan Svenska kyrkan och Norska kyrkan och både Eva Nordung-Byström, biskop i Här-

nösands stift och Tor Singaas, biskop emeritus i Nidaros bispedømme deltog i mässa. Representanter för flera stift och församlingar från både norska och svenska sidan av Saepmie, och även Hotagen-Frostviken sameförening, var på plats och tog emot psalmboken. Midsommardagens texter lästes på sydsamiska och musikern Lars-Erik Åhrén framförde egna sydsamiska sånger om sin kärlek till Saepmie. Gudstjänsten var högtidlig och stämningsfull, en känslomässig och stark upplevelse som fick mig att rysa i hela kroppen. Jag är så glad att jag åkte till Ankarede och var med på mottagande av psalmboken.

FORTSÄTTA ÖVA

Saalmegærja betyder mycket för mig, för att få tillgång till språket, att jag kan sjunga på sydsamiska de psalmer som jag tycker om. Nu finns psalmerna översatta och jag får öva på mitt språk genom att sjunga dom i kyrkan. Det är verkligen stort.

Nu ska jag fortsätta med att öva på de psalmer som jag redan kan på svenska, jag ska träna att sjunga dom på sydsamiska. I vår

En ljuvlig känsla att få sjunga ur den sydsamiska psalmboken, skriver Birgitta Ricklund.

Fakta

Saalmegærja

Saalmegærja innehåller 75 psalmer, översatta till sydsamiska från den svenska och den norska psalmboken eller med originaltexter på sydsamiska. Den innehåller även gudstjänstordningar för både den svenska och den norska kyrkan och böner och listor på evangelietexter för årets olika sön- och helgdagar.

sameförening planerar vi att kanske redan i höst bjuda in till psalmträffar för att tillsammans lära oss att sjunga psalmerna.

ORDFÖRANDE I ORRESTAARE
SAEMIEN SIBRIE
BIRGITTA RICKLUND

Röster om nya psalmboken

1. Vad betyder det för dig att det nu finns en sydsamisk psalmbok?
2. Hur kommer du att använda psalmboken framöver?
3. Hur upplevde du mässa idag?

Anna-Maria Pittja-Åhrén, bor i

Porjus och är ursprungligen från Frostviken

1. Det betyder väldigt mycket för det blir som ett erkännande även om språket har varit levande hela tiden, men

nu finns det även inom kyrkans ramar. Det tycker jag är viktigt. 2. Nu har jag faktiskt köpt en psalmbok så nu ska jag börja titta igenom den och sen kan det nog hända att jag börjar sjunga mer och mer på samiska. 3. Tiden gick fort. Den var lätt-sam och ändå kände jag att det var en högmässa.

FOTO: CARL-JOHAN UTSI

Maria Kråik, bor i Piteå ursprungligen från Jämtland

1. Det är klart att det

betyder jättemycket. Att få ha en psalmbok på mitt eget språk, det gör jättemycket att jag får sjunga på mitt eget språk. 2. Den kommer jag och min son att sjunga i hemma. Jag har köpt den. Så den blir använd. 3. Helt underbar. Gud jag är så rörd. För det första att bara få höra samiskan i nästan hela gudstjänsten och sen älskade jag biskopens predikan. Den var så vacker. Det här var guld värt.

FOTO: CARL-JOHAN UTSI

Per Mikael Åhrén, Blåsjöfallet

1. Det är roligt att det finns en även på vårt språk så jag kan följa med i psalmerna och sjunga med.

2. Det blir väl de gånger man är på kyrkobesök, då kommer man att kunna framföra psalmerna på sitt eget språk och få texten och allt. 3. Jag tyckte det var en fin mässa. Det var som det ska vara.

FOTO: CARL-JOHAN UTSI

TINA WILHELMSSON

Fra v.: Fylkesrådsleder i Nordland Elin Dahlseng Eide, Tom Lifjell (NRL Nordland) og ordfører i Rana Geir Waage deltok ved minnesmarkeringen.

FOTO: GEIR GISNÅS/RANA KOMMUNE

Inge Even Danielsen er den 19. leder av NRL siden stiftelsen i 1947.

FOTO: GEIR GISNÅS/RANA KOMMUNE

Kaja Regine Bientie viste både musikalitet og formidlingsevne under markeringen.

FOTO: GEIR GISNÅS/RANA KOMMUNE

75-årsdagen for Dunderlandsulykka markert i Rana

På 75-årsdagen for Dunderlandsulykka ble det holdt en markering ved minnesmerket i Dunderlandsdalen i Rana. På hjemreise fra landsmøtet til Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) i Tromsø i 1948 at bussen med delegater havnet i den flomstore elva i Dunderlandsdalen og 16 personer omkom. Ved 75-årsmarkering deltok vel 60 personer i arrangementet som NRL i samarbeid med Rana kommune stod for. Prest i sørsamisk område, Einar Sørliid Bondevik, ledet markeringen hvor vi fikk taler og hilsnings fra blant andre samesamingspresident, fylkesrådsleder, ordfører og NRLs leder. Blant de fremmøtte var det både nære slektninger av de omkomne og andre med tilknytning til det samiske samfunnet. Mange hadde deltatt på slike markeringer før, men for noen var det

første gang. Det viser også viktigheten av å holde på disse markeringene slik det har blitt gjort hvert 10. år.

GAVALOHKE

Kaja Regine Bientie stod for vakker stemningsfull musikalsk innramming av markering der hun først joiket elva og som avslutning fremførte *Gaavalohke* (Lederreinen). Spesielt inntrykk gjorde det etter en av fortellingene som ble delt i en hilsen om en stor reinsbuk som viste seg nettopp i dette området ved avdukingen av minnesmerket i 1950.

OMRÅDET UTVIKLES

Minnesmerket ble flyttet fra sin opprinnelige plassering i forbindelse med utbedringen av E6 gjennom Dunderlandsdalen. Det står nå ganske nær ulykkesstedet og har en god parkeringsplass for de som vil stop-

pes og minnes det som hendte. Det er planer om ytterligere beplantning og tilrettelegging av område så det får «mykere» om mer naturlige omgivelser inntil selve minnesmerket.

FOREDRAG OG MIDDAG

Samlingen ble avsluttet med servering på Rana museum der Arna Haga holdt et foredrag om

Sametingspresident Silje Karine Muotka hedret minnet av de omkomne og takket for deres innsats i arbeidet for samiske rettigheter.

FOTO: GEIR GISNÅS/RANA KOMMUNE

Dunderlandulykka. På museet kunne man også besøke en utstilling om Ildgruben reinbeitedistrikt. De fremmøtte satte stor pris på markeringen, og vi sier takk til NRL og Rana kommune for arrangementet.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Stort konfirmantkull samlet på Røros

Etter to dagers utsettelse på grunn av usikkerhet rundt uværet «Hans» var ble det omsider samling for Saemien Åålmege's konfirmanter der vi tok «hele Røros» i bruk. Selve konfirmantleiren og konfirmasjonsfesten søndag ble holdt på Vauldalen gård i Brekken. Grillkveld med uformelt samvær for familier og tilreisende lørdag ble holdt på Gallas i Viken ved Glåmos. Og selve konfirmasjonsgudstjenesten søndag ble holdt i Røros kirke.

Det varierer fra år til år hvor mange konfirmanter som deltar hos Saemien Åålmege. Dette siste året er det i alt er det 12 konfirmanter som har deltatt i hele eller deler av Saemien Åålmege's konfirmasjonsprogram. De fleste av konfirmantene har også deltatt som konfirmanter lokalt på sine hjemsteder. Til den siste konfirmasjonsleiren med konfirmasjonsgudstjeneste og feiring var det 10 konfirmanter som var samlet.

MØTE LIKESINNEDE

Det som er viktig for mange av konfirmantene som deltar hos Saemien Åålmege, er at de kan møtes som samiske konfirmanter. Noen av konfirmantene lever tett på samisk tradisjon med både reindrift og aktiv bruk av samisk som dagligspråk. For andre kan samiske tradisjoner være noe lengre på avstand. Men alle har de en

Ungdomsleder Elle Vesterfjell går foran konfirmantene ut fra konfirmasjonsgudstjenesten i Bergstaden Ziir, Røros kirke.

FOTO: MONA THØRN BAKKEN/RØROS MENIGHET

identitet som samisk og ønsker å møte andre samiske konfirmanter.

DELTAGENDE KONFIRMANTER

Årets konfirmanter tok del i flere oppgaver, både på grillkvelden lørdag og under konfirmasjonsgudstjenesten søndag. Forelesninger og «passiv» undervisning var mer utfordrende, men aktiviteter, inkludert bading i et noe kjølig sommervær, fikk god respons. Gjennom nettbaserte oppgaver gjennom året og i forkant av leiren har konfirmantene også vist refleksjon, kunnskap og tanker om sentrale sider ved kristen tro. Vi håper at konfirmantene vil fortsette å være deltagende og reflekterende, både i menigheten og i samfunnet ellers.

EINAR SØRLID BONDEVIK, PREST I SØRSAMISK OMRÅDE

Ingen konfirmasjon utan kaker. Blide konfirmanter før de selv og familene inntar kakebordet. Frå v.: Maja Nilsen-Ellingsgard, Thea Marie Vesterfjell, Jaahke Elias Jáma, Jávva Meehte Gaebpie Danielson, Johan Nikolai Larsen, Isak Aksel Rensberg, Elle-Susanne Kappfjell Gaup, Solveig Nilsen-Ellingsgard, Matheus Bransfjell, Eli-Maret Henriksdatter Kappfjell-Gaup.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Lek og moro hører med på en konfirmantleir. Her gjøres det klart for Kubb-spill, og trosopplærer Meerke Krihke Leine Bientie instruerer.

FOTO: EINAR SØRLID BONDEVIK/DD

Samiska barn gör egen bok

I boken *Äventyr i Sápmi med Herr Kurt Råtta* får man följa Herr Kurt Råtta som tänker resa till Spanien på semester. Han hamnar i Sápmi istället.

Varför blir det så? Vem är det som kommer mitt i natten när det är snöstorm? Och varför kastar man snören på renarna? Under resan träffar han Renen, Tofsluvan Pär och finner kärleken i söta

lämmeln Gabriella. Följ med på detta spännande äventyr i Sápmis fantastiska värld.

Det är 13 barn från Noerthentstie Västernorrlands Sameförening i Sundsvall som själva hittat på och illustrerat en berättelse som till slut blev en bok med fantastiska bilder. Boken är skriven på svenska samt samiska (nord och syd).

– Vi hoppas att arbetet med

boken har väckt barnens nyfikenhet kring sin samiska bakgrund och det har blivit en alldeles fantastisk berättelse, säger Karin Nyhlén, från föreningen.

KÄLLA: VANGAVAN.SE

Les om Emil, eventyr og inuittisk kultur

I sommer har tre nye sørsamiske bøker kommet fra trykkeriet: Astrid Lindgrens Emil fra Lønneberget, snøskuterdramaet *Oktegh jiengesne* fra canadisk inuitmiljø og mengdelesningsboka *Heamture riipmemisnie*, som først ble skrevet som føljetong til bibliotekenes sommerleskampanje i fjor. Bøkene dekker ulike lesemetoder og behov, og jeg håper at alle tre vil nå fram til sine publikum.

Spesielt er jeg fornøyd med at vi endelig kan vise fram det første resultatet av vår kontakt med inuit-forlaget Inhabit Media fra Canada. Vi har lenge lett etter bøker med relevante urfolkserfaringer fra andre land og kulturer, og en tegneserie om en snøskuterulykke tror vi kan være av interesse for flere aldersgrupper.

Bøkene kan som vanlig kjøpes fra Saemien sijte (Snåsa, Norge) og Gaaltije (Östersund, Sverige).

DOHTE EMILIE

Gullguttene fra Lønneberget i Småland finnes endelig på sørsamisk. Bildeboka *Dohte Emilie* samler mange av de historiene man husker best fra bøkene og tv-serien, og er en fin introduksjon til en av Astrid Lindgrens kjæreste hovedpersoner. Boka er kjent på svensk som *Den där Emil* og på norsk som *Nei, han Emil fra Lønneberget*. Maria Kråik Steinfjell

har gjort en fin debutantjobb som oversetter, og vi er ekstra fornøyd med at den kjente *Hujedamej-sangen* har fått god sørsamisk tekst.

INUITTISK DRAMA

Oktegh jiengesne njieljie jijjh (*Alene på isen i fire netter*) er en dokumentar-tegneserie om å overleve i livsfarlig kulde når skuter-motoren svikter. Bakteppet er en levemåte som fangstfolk i et nordøstcanadiske inuitsamfunn.

Forfatteren Separio Ittu-sardjuat (1945-2021) var en kjent språk- og kulturarbeider i sitt folk. Anja Labj har oversatt.

EVENTYR-ACTION

Mari Moen Holsve har skrevet *Heamture riipmemisnie*, hvor heltene Astrid og Asbjørn skal hindre eventyrskikkelsene i å rømme ut av eventyrene de tilhører. Denne boka ble først

utgitt på norsk som føljetong til bibliotekenes sommerlesaksjon i 2022, med tittelen *Asbjørn og Astrid - eventyr på rømmen*. Den er på 12 kapitler, og er et godt

tilbud til lese-sultne barn 8-14 år. Ellen Bull Jonassen har oversatt. Den nordsamiske utgaven er også underveis.

MORTEN HAUGEN OLSEN,
TRØNDELAGE
FYLKESKOMMUNE/
TRØNDELAGEN
FYLKENTJELTE

Ny bok om språkrevitalisering i familien

Samiskt språkcentrum, Sameetinget har gett ut boken *Bringing our languages home* – samisk/svensk version av Leanne Hinton. Boken om språkrevitalisering for familjer, kom ut 2013 på engelska. Den nye bokutgåvan är översatt till svenska och utökad med avsnitt om samiska språk.

Boken innehåller elva selvbiografiske berättelser om språkrevitalisering, allt från skotsk gaeliska till mohawk, m ori till samiska. Manuset har sammanställt av Leanne Hinton, professor emerita i lingvistik vid UC Berkeley, Kalifornien som i decennier har arbeidet for att bevara och främja världens rika språkliga arv.

– Det är så glädjande att boken har blitt översatt till en samisk/svensk version. Så värdefullt att kunna sprida och synliggöra hur familjer rundt om i världen vänder språkbytet och förmedlar språket i det dagliga livet från

föräldrar till barn, sa Leanne Hinton inför boklanseringen.

FAMILJERNAS PROCESS

Leanne Hinton skriver i bokens inledning:

– Ändå skulle många av oss säga att den viktigaste platsen for språkrevitalisering är hemmet – den sista bastionen där språket gick förlorat och den plats där man primärt skaffar sig sitt förstaspråk. De som drömmer om

Fakta

Boken kan beställas

Titel: Bringing our languages home - samisk/svensk version

Författare: Leanne Hinton

Svensk utgåva utgiven av Sameetinget (2023)

Originalboken *Bringing our languages home – language revitalization for families* utkom på bokförlaget Heyday (2013) www.heydaybooks.com.

E-boken finns gratis tillgänglig på Sameetingets hemsida.

Där finns även uppgifter for beställning av tryckta exemplar, kostnad 180 SEK + porto/tullavgift. Adress till sidan: www.sameetinget.se/176917

att revitalisera språk vill i slutändan att språket ska föras vidare på naturlig väg, från föräldrar till barn, och användas i det dagliga livet. Men på de flesta håll har

inte så mycket vikt lagts vid språket i hemmet, eller snarare börjar det göras först nu. Inte ens de som undervisar i arvspråken talar alltid det med sina egna barn. Det går inte att «vända språkbytet» på lång sikt om inte familjerna gör processen till sin egen.

SAMARBETE

Leanne Hinton deltog med föreläsning i den digitala boklanseringen som hölls i mars i år. Samiskt språkcentrum har även tidigare samarbetat med Leanne Hinton. Man har inbjudit henne och Nancy Steel, medlem av Karuk Nation till Ubmeje/Umeå for föreläsning vid Vårdduo, Umeå universitet. Då arrangerades också workshop for Samiskt språkcentrums dåvarande ume-samiska mentorprogram.

SYLVIA SPARROCK
SAMISKT SPRÅKCENTRUM,
SAMETINGET

Tråddragningsmaskin är hjärtat i Lars Einars verkstad, här bubblar såpvattnen medan strängen av tenn tunnas ut till tråd.

Ett livsverk byggt på tradition och innovation

Lars Einar Jillker är en uthållig man med talang, ett stort teknikintresse och en väl bevarad hemlighet. I sina verkstäder i Gäddede framställer han tenntråd med egenhändigt konstruerade maskiner och ett sätt att spinna tråden som han sägs vara ensam om.

Snart 81 år fyllda kan Lars Einar Jillker se tillbaka på ett liv som allt sedan unga år präglats av intresset för teknik, forskning kring tennets egenskaper och tenntrådets tillverkning. Så är det inte mindre än hans livsverk det handlar om. Känslan inför det är lite dubbel.

– Det känns bra att ha kommit dit jag är med tenntråden men det har krävt uppoffring. Jag har lagt mycket energi och pengar på det här. Ekonomin och huset har fått stå tillbaka för tenntråden, säger han.

SOMMARBOENDE

Låt oss börja där, vid huset strax intill landsvägen i Gussvattnet. Där bor Lars Einar och hustrun

Ludmilla under sommaren. Här pågår renovering och har så gjort i över 25 år sedan huset köptes. Det har blivit ny grund och dränering, och en del av fasaden är åtgärdad. Men än återstår mycket arbete för att paret ska kunna bo där året runt. Och det har sina skäl.

– Jag växlar mellan att renovera huset och jobba med tennet. Jag försöker lägga takten efter åldern och det blir genast konflikt. Men jag och Ludmilla hjälps åt, jag har en duktig fru, säger Lars Einar.

Hustrun är rysk same från Kolahalvön nära norska gränsen. De möttes i Ryssland när Lars Einar var i 50-årsåldern, under hans «ungdomliga tid»,

som han själv uttrycker det. De har tidigare bott i Stockholm där Ludmilla arbetat som apotekare och Lars Einar under sin yrkesverksamma tid växlade om från elektriker till svarvare. Nu har de vinterboendet i Göteborg där Ludmillas barn och barnbarn finns.

INNOVATIVT ARBETE

Det var under tiden i Stockholm som han byggde de flesta av sina maskiner. En kamrat «en riktig uppfinnarjocke» hade en mekanisk verkstad där Lars Einar kunde hålla till.

– Jag har kommit att stå för det innovativa, min tillverkning skiljer sig från tidigare generationers och jag är ensam om det

” Den historiska tillverkningen av tenntråd var ett helt outforskat område.

jag gör. Tenntråd framställs även industriellt men det är en annan sak, säger Lars Einar.

Bakom maskinerna ligger år av undersökningar och tester, skisser och ritningar och nya skisser. Ett antal misslyckade maskiner har det också blivit. Visst kan man undra vad det är som drivit honom.

– Det är teknikutvecklingen

mer än produktionen, fast man behöver produktionen för att se vad som fungerar och inte, vad som behöver utvecklas mer, säger Lars Einar.

– Den historiska tillverkningen av tenntråd var ett helt utforskat område, fortsätter han.

BYGGT ALLT SJÄLV

Nu leder oss den här artikeln till Lars Einars verkstad på andra sidan Gäddede, vid huset där han växte upp. Där står maskiner och utrustning som han själv byggt, de flesta även konstruerat från idé till färdig produkt. Just den här dagen sätts tråddragningsmaskinen igång, fem kilo tenntråd letar sig långsamt genom sex rader av dragskivor, fram och tillbaka, såp-vatten bubblar lätt i små miniformor runt dragskivorna. Men vi ska börja från början i processen, Lars Einar förevisar.

VISAR PROCESSEN

- I den elektriska ugnen blandas bitar av tenn med en liten gnutta silver. Ugnen har Lars Einar byggt med en cylinder där de små silverkulorna först hettas upp, sedan tillsätts tennet som smälter vid lägre temperatur än silvrets närmare 1000 grader.

- Det gäller att vara försiktig när den smälta metallen tas ut ur ugnen. Den hålls nu i en skopa och ställs på en bricka på stengolvet, eftersom det är så hett. Här får massan svalna.

- Nu har det bildats en klump av tenn med lite smuts, det vill säga silver, och den läggs i en järnkastrull för nu ska den värmas upp igen på en vanlig kokplatta.

- När klumpen åter blivit flytande hålls den i en flera meter lång aluminiumform för att stelna till en stång, ungefär två centimeter i omkrets.

- Stången dras genom en trådvals, gång på gång, fram och tillbaka, tills det har bildats en sträng som kan börja köras genom dragskivorna i tråddragningsmaskinen, för att tunnas ut ännu mer.

- I tråddragningsmaskinen byts raderna av dragskivor ut flera gånger, mot allt mindre grova. Totalt kan det röra sig om närmare 60 dragskivor som format den slutliga tråden, beroende på hur grov den ska vara.

FRÅN SLÖJDARFAMILJ

Lars Einar kommer från en slöjdfamilj. Hans far Arthur Jillker, med rötter i Frostvikens

sameby nu Ohredahke sameby, var en känd slöjdare och slöjd-konsulent.

– Slöjd var hela familjens levebröd, ett komplement till renskötseln, berättar Lars Einar som tidigt fascinerades av tennets egenskaper och gåta. Under en kurs som hölls i hemmet märkte han att det engelska tennet höll hög kvalitet.

– Tenn avhärdas i rumstemperatur, det kan bli hårt och spricka och det ställer till problem. När jag började med det här funderade jag länge på vad som gjorde skillnaden, så småningom insåg jag att det var gruvrester som bar på hemligheten. Lite smuts hindrar avhärdningen. Det är där som silvret kommer in i processen i Lars Einars verkstad.

SPINNMASKINEN

Men nu är det dags att vända tillbaka till huset i Gussvattnet för det sista momentet i framställningen av Jillkers tenntråd. På övervåningen står spinnmaskinen som Lars Einar konstruerat. Den ser ut som ett mellanting mellan en symaskin och en spinnrock, fast med motor, gaspedaler, hastighetsknappar och med två trådställningar.

– Jag har gjort allt själv. Det enda jag köpt är kretskorten, säger Lars Einar när han demonstrerar hur spinnmaskinen fungerar. Det ska vara en textiltråd i mitten som tenntråden tvinnas runt i diagonal riktning, allt enligt traditionell metod.

HEMLIGHETEN

Men sedan blir Lars Einar hemlighetsfull. Det har att göra med ett utrymme som bildas mellan sytråden och tenntråden som gör att det blir lättare att sy i tråden. Här finns ett recept han håller för sig själv.

– Det är det enda som jag inte skrivit ner eller fotograferat, säger han.

Och nu kommer Ludmilla med lingondricka som smakar ljuvligt gott. Hon sätter sig vid spinnmaskinen och börjar trä i tråden. Det märks att de är två som hjälps åt med produktionen och det är nog tur. För beställningarna är många och som läsaren nog märkt är det en komplicerad process som kräver både kunskap och tålmod.

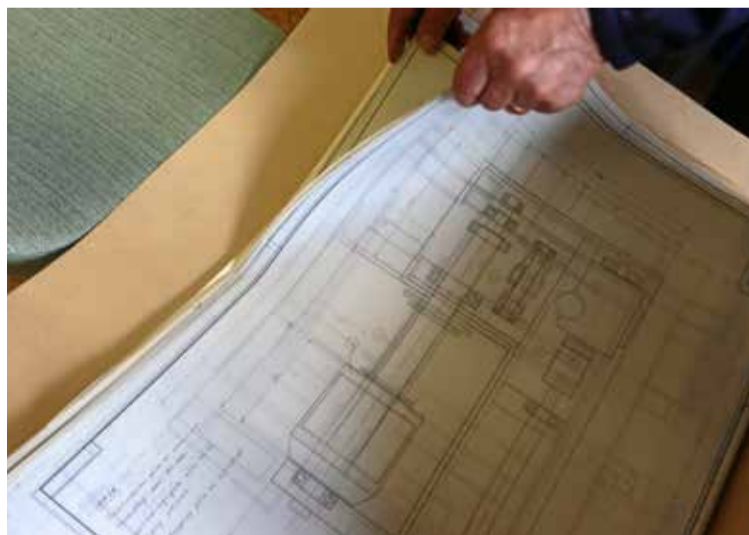
TEXT OCH FOTO:
KAJSA ÅSLIN

Spinnmaskinen är Lars Einars egen konstruktion, liksom de flesta av hans maskiner och verktyg. I år har han fått stipendium från både Strömsunds kommun och Region Jämtland Härjedalens för sitt innovativa arbete. Här är det hustrun Ludmilla som hanterar tråden.

Lars Einars hantverksmässiga produktion av tenntråd bygger både på tradition och innovation.

I sin verkstad har Lars Einar sparat alla skisser och ritningar på maskiner som han gjort genom åren.

Kirkedager 2025 i Alta

Samiske kirkedager blir i Alta i juni 2025. I programkomiteen er det Jovna Z. Dunfjell og Anne B. Skoglund som er utnevnt av Samisk kirkeråd i Den norske kirke. De to som er utnevnt av Samiska rådet i Svenska kyrkan er Nils-Johan Labba og Lisbeth Hotti. Videre er det også utne-

vnt to fra Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland og en fra Ortodoxa kyrkan i Finland. Nærmere dato for Samiske kirkedager 2025 kommer vi tilbake til høsten 2023.

SAMISK KIRKERÅD

Kirkelivskonferanse 2024

Samisk kirkelivskonferanse 2024 blir å handle om sannhet og forsoning. Konferansen holdes i Radisson i Bodø tirsdag 28. til onsdag 29. mai 2024 og er til for alle som er interessert i samiskrelatert forsoning i kirkelig sammenheng. Påmeldingsinformasjon kommer når det nærmer seg på kirken.

no/samisk og på nettsidene til de tre nordligste bispedømmene. Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bispedømmer er medarrangører for konferansen sammen med VID Tromsø Kirkelig utdanningscenter i Nord og Samisk kirkeråd.

SAMISK KIRKERÅD

Raarvihken tjielte/ Røyrvik kommune Jielijes voenge - Ei levende fjellbygd

Røyrvik kommune er språkforvaltningskommune i sørsamisk område – åarjelsaemien dajvesne. I tillegg driver kommunen et språksenter - Gielearnie, begge er organisert innenfor enheten samisk og kultur. Da kommunen ble innlemmet i forvaltningsområdet og språksenteret ble opprettet fattet kommunestyret et vedtak om målgruppen for kommunens arbeid skal være rettet mot alle innbyggere. Senere er dette formulert i følgende visjon: «Røyrvik kommune vil gi alle et økt og positivt forhold til sørsamisk språk og kultur.»

Enheten skal være til hjelp og støtte for hele organisasjonen. I tillegg skal enheten drive et selvstendig, aktivt og utadrettet arbeid. Vi skal også utvikle arbeidet innenfor det samiske området videre. For å nå dette målet søker vi etter personer til to stillinger:

1) Konsulent ved samisk forvaltning for språkarbeid, 100 % fast stilling. Forvaltningsoppgavene er i hovedsak knyttet til arbeid som følge av samelovens språkregler.

Stillingens arbeidsområde:

- Oversettingsarbeid sørsamisk – norsk
- Bistå kommuneorganisasjonen i bruken, synliggjøringen og utviklingen av samisk
- Bistå ved utarbeidelsen av de kommunale planer og program for og best mulig sikre at samisk og norsk vil bli likeverdig behandlet
- Planlegge og iverksette samiskspråklige tiltak og språkarbeid blant kommunens ansatte
- Forberede rapporter og andre saksdokumenter til utvalgsmøter

2) 100 % fast stilling som konsulent ved Gielearnie (språksentret), aktiviteter knyttet til språk.

Gielearnie sine aktiviteter er basert på egne prioriteringer, i henhold til avtale inngått med Sametinget.

Stillingens arbeidsområde:

- Være initiativtaker for økt bruk av samisk i Røyrvik. Dette gjennom å planlegge og iverksette tiltak som bidrar til synliggjøring og økt bruk av samisk blant alle innbyggere.
- Planlegge og iverksette av aktiviteter og tiltak som involverer alle innbyggere
- Planlegge og iverksette tiltak rundt temaer herunder veiledning i utviklings- og prosjektarbeid
- Oppfølging av kommunens språkprosjekter

For begge stillinger vil personlig egnethet bli vektlagt. Stillingene krever et sterkt engasjement og vilje til å løfte sørsamisk språk og gode kunnskaper i sørsamisk, så vel muntlig som skriftlig. Disse kunnskaper kan være opparbeidet gjennom praktisk bruk, så vel som gjennom studier. Kunnskap i samisk språk, kultur og samfunnsniv vil bli vektlagt.

Vi kan tilby:

- Tariffønn
- Meget gode pensjons- og forsikringsordninger
- Gratis barnehage med kontinuerlig inntak
- Røyrvik kommune har tjenestebiler, men det forutsettes i tillegg noe bruk av egen bil i tjenesten.

Fullstendig utlysning finnes på

www.royrvik.kommune.no/tjenester/om-kommunen/ledige-stillinger/ eller kontakt Sten Jønsson, enhetsleder kultur og samisk, tlf.: 975 77 733 sten.erling.jonsson@royrvik.kommune.no
Søknadsfrist: 15.10.23 Tiltredelse: snarest

Søknaden sendes elektronisk via Røyrvik kommunes hjemmeside www.royrvik.kommune.no

Søkerliste kan bli offentliggjort selv om søker ber om unntak jfr. Offentlighetsloven § 25

Orre saalmegærja båateme

Dellie orre saalmegærja rijries. Sveerjen j̄ih Nöörjen gærhkoeh orre áarjelsaemien saalmegærjam buektiehtamme, j̄ih dam jovnesáhkoen hieljen Áanghkere -njeeruvnisnie vuesiehtin. Gærhkoeh dej beeli voejkelin saemien gielem, jaahkoem j̄ih kultuvrem jamhkelidh. Daelie jis sijhtieh saemien gielem eevtjedh.

Saalmegærjesne naan saalmh Upmejen gielesne aaj. Saalmegærjaprosjektesne gellie almetjh, jarkoestæjjah saemiengielese, bisph, hearrah, jeatjh gærhkoebarkijh j̄ih politihkerh guhkiem daejnie barkeme. Manne aaj viehkine dejnie orreme, gosse Sveerjen gærhkoen Saemieraerien lihtseginie lim. Dellie jarkoestimmieprojekth saemiengielide eevtjedim.

VAAJMOEGIELESNE LAAVLODH

Mov mielen mietie lea vihkele fierhte almetje aarkebiejjien jallh sáemies aejkien saalmh vaajmoengielesne áadtjodh laavlodh, seammalaakan saemide. Saemieh áadtjoejin naan saalmh saemiengielesne utnedh. Hearrah, predikanth jallh dotkijh (lappologer) leah naaken dejstie voestes gærjide j̄ih tjaalegidie saemiengielese tjaaleme. Díhte buerie gieledotkemen gaavhtan.

Májhtam gosse skuvlemaanine saemieskuvlesne (Ánge Nomadskola) lim. Desnie saalmegærjah j̄ih mijjeh dovne áarjelsaemien j̄ih noerhtesaemien saalmh laavloejimh. Menh læjhkan fierhten aereden gosse skuvlebiejje eelki, dle saalmelaavlome daaroengielesne laavloejimh.

MARI BOINE GÆRHKOSNE JOEJKI

Dan mietsken leam Mari Boine trio konsertem Levangken gærhkosne guessiehtamme. Manne aerebi aaj Mari Boinen konsertese minnedamme. Fierhten

Sylvia Sparrock

aejkien lea joekoen fáámijes vuesiehtimmie orreme. Seammalaakan dan aejkien, Mari Boine trio "magisk" konsertem nemijjese vedtiejin. Mari gærhkose j̄ijnjh almetjh

tjöönghkedi. Ij leah Mari ajve joejkeles, Mari aaj saemiej j̄ih álkoealmetji reaktaj ávteste gæmhode. Mari májhtaji guktie eejhtegeh daaroengielesne saalmh joejkestin. Mari Boine lea veartanisnie beagkoes j̄ih mijjen stoerre avteguvvie!

SIJHTIN SAEMIEN KULTUVREM JAMHKLIDH

Gærhkosne tjahkasjim ussjedim guktie gærhkoeh dejpeli saemide niehtieji saemiestidh, joejkedh j̄ih j̄ijtsh jaahkoem utnedh. Gyjhteladtje leam daaletje gærhkoeh jeatahtovveminiie j̄ih buareneminiie guktie sijjie gærhkosne saemien kultuvrasse gáávnese. Daelie áadtjoe saemiengielesne gyrhkesjidh, saemien saalmide laavlodh, joejkestidh j̄ih saemiemusihkem spealadidh guktie j̄ijtsh sijhtebe.

LAAVLODH J̄IH SAEMIEN GIELEM LIEREDH

Háhkesjem gaajhkesh nuepiem vaeltieh j̄ih saalmegærjam dovne gyrhkesjimmesne j̄ih gáetesne nuhtjeh. Jis ih datne sijhth laavlodh dle maahtah gærjam lohkedh juktie díhte aaj vihkeles gielegaaltje gosse saemien liereminiie. Maahtah saemien baakojde lieredh, baakoevárhkoem díevhtedh j̄ih nænnoestidh!

VIHKELES BARKOE

Dah gielebarkijh jarkoestimmiedáehkine mejtie bijpeleteksth saemiegelide jarkoestamme j̄ih saalmide jarkoestamme, orretjaaleldh saalmh j̄ih laavlomh dorjesovveme joekoen buerie j̄ih vihkeles barkoem dorjeme.

J̄ijnjh gæjhtoeh dejtie gieh saemiej aamhtesidie Sveerjen j̄ih Nöörjen gærhkojne vaarjelamme j̄ih skreejrehtamme!

SYLVIA SPARROCK

Sammendrag

Salmeboken er kommet

Nå er den nye salmeboka klar etter samarbeid mellom Svenska kyrkan og Den norske kirke. Det er også med noen umesamiske salmer.

Jeg mener det er viktig at alle får synge på sitt hjertespråk. Jeg husker da jeg gikk på sam-

eskolen (Ánge Nomadskola) så var det salmebøker vi sang både sørsamiske og nordsamiske salmer fra. Men hver morgen startet vi likevel skoledagen med salmesang på svensk.

I august var jeg på konsert med Mari Boine i Levanger kirke og fikk en «magisk» kon-

sert. Mari kjemper også for samers og urfolks rettigheter. Hun er et stort forbilde for oss! Under konserten tenkte jeg på hvordan samer har blitt nektet å snakke samisk, joike og ha sin egen tro. Nå har kirken snudd og vi får bruke samisk språk og kulturuttrykk. Jeg håper alle

tar i bruk den nye salmeboka i både kirke og hjem. Om man ikke synger kan man lese den som en kilde til språket.

Mange takk til de som tar vare på og oppmuntrer til samisk arbeid i kirkene i Norge og Sverige!

Ønsker å dokumentere og bearbeide

I år er det 75 år siden Dunderlandsulykka der 16 ledende kvinner og menn i det sørsamiske samfunnet omkom da bussen de reiste med havnet i den flomstore elva i Dunderlandsdalen i Rana. Gieleaerne språksenter i Røyrvik har tatt initiativ til et prosjekt for å dokumentere ulykka og ettervirkningene i det sørsamiske samfunnet.

– Ulykka førte til mange traumer. Den gangen, 3 år etter krigen, var det mye som var annerledes enn i dag, men også i dag sitter man med traumer av ettervirkninger av ulykka, sier Sten Jønsson, enhetsleder ved Gieleaerne.

ULYKKA

Ulykka rammet hele det sørsamiske området. Det blir fortalt at det ble en sommer der man reiste i begravelse og ellers gikk langs elvekanten for å se etter de som ikke ble funnet like etter ulykka. Nødvendig arbeid hjemme forble ugjort. Røyrvik ble spesielt hardt rammet. Hele 7 personer tilhørende Røyrvik omkom. Ulykka er, sammen med Måbødalsulykka, den største bussulykka som har rammet Norge. Likevel er ulykka lite kjent i norsk offentlighet. Det er skrevet noen artikler og avisreportasjer om den, men et av målene med prosjektet er å få publisert et større dokumentasjonsarbeid om det som skjedde.

–Vi håper mange vil bidra inn i prosjektet, sier Sten Jønsson fra Gieleaerne i Røyrvik.

FOTO: DD/EINAR SØRLID BONDEVIK

ETTERVIRKNINGENE

Like viktig som dokumentasjon av selve ulykka, er å få fram konsekvensene denne hadde for familier, enkeltpersoner og det sørsamiske samfunnet. Enkeltpersoner har samlet noe materiale og gjort intervjuer av familie som ble direkte berørt, men dette er ikke publisert. I tillegg er det også grunnlag for videre

studier og forskning som kan si noe om konsekvenser ulykka har hatt og har den dag i dag.

SAMARBEID

Gieleaerne har satt en foreløpig tidsramme for prosjektet fram til 2028. Det vil ta tid å gjennomføre de ulike delene man ser for seg, og det vil trenge flere midler. Det er viktig å få med seg gode samarbeidspartnere. Til oppstartshelga i Røyrvik var det deltagere fra flere kommuner og representanter fra offentlige institusjoner.

– Vi ønsker et samarbeid der både kommuner, museer, kirka og SANKS kan være med, sier Sten Jønsson fra Gieleaerne.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Der mange kun ser fjell og vidder kan andre se spor av boplasser og levd liv. Næjla Joma ledet an og formidlet kunnskap og historie.

FOTO: BERTIL JØNSSON

Saemien Åålmege ledet gudstjenesten i Villaen i Gjersvika som avslutning på helga i aktivitetshelga Røyrvik.

FOTO: BERTIL JØNSSON

Aktivitetshelg i Røyrvik

Lørdag den 19. august inviterte Røyrvik kommune ved sitt språksenter Gieleaerne til samling angående Dunderlandsulykken på skolen i Røyrvik. Søndag 20. august var det kulturminnevandring på Steinfjellet og sørsamisk gudstjeneste.

Lørdag ønsket varaordfører Bodil Haukø velkommen og ønsket at de 17 fremmøtte skulle få fine samtaler rundt et tungt tema. Deltakerne ble fordelt på tre bord, der de skulle samtale om ulike sider ved ulykken. Ulykka skjedde 5. juli 1948, men

rammet det sørsamiske samfunnet hardt med ettervirkninger som merkes den dag i dag. Det ble delt ut spørsmålsark til hjelp, hvis det var nødvendig for å få i gang samtalen. Etter en times tid ble det servert lunsj av Brith Bakken, her var alt for hver en smak av lokal mat.

KONKRETE TILTAK

Samtalene fortsatte rundt de ulike bordene etter lunsj før alle samlet seg til en felles samtale. Slik fikk alle høre hva som vært tema rundt de ulike bordene. Noen tema som var diskutert var rettsoppgjøret etter

ulykken, minnesmerke i Røyrvik og hva som skjer med de gravstøttene etter de omkomne som står på kirkegården i Røyrvik. Videre ble det diskutert dokumentasjon i form av en bok og helsehjelp til etterlatte. Gieleaerne ble oppfordret til å fortsette arbeidet man igangsatte. Dagen ble avsluttet med felles middag.

KULTURMINNER OG GUDSTJENESTE

Søndag den 20. august var det lagt opp til kulturminnevandring over Steinfjellet. Her var 15 stykker møtt opp til bilvandring. Næjla Joma var guide og fortalte. Ved de ulike stoppene ble det

fortalt og vist spor fra samisk tilstedeværelse over lang tid. Det var boplasser, bein-gjømmer og gjerdeplasser for å nevne noe. Midt i turen ble det servert lunsj til alle. Dagen ble avsluttet med gudstjeneste i Villaen i Gjersvika med Saemien Åålmege og prest Einar Sørli Bondevik. Gudstjenesten tok opp noe av tematikken fra samlingene denne helga. Saalmegærja, sørsamisk salmebok, ble også brukt for første gang i Røyrvik.

BERTIL JØNSSON

Slutrapporten pryds av det nya signalelementet för samiskt konfirmationsarbete som skapats av konstnären och designern Kären-Ann Hurri tillsammans med samiska ungdomar. Märket innefattar kors, renhorn, sol och Maria-malja.

Samisk konfirmation:

Viktiga ledord - ung, same och kristen

Slutrapporten från utvecklingsarbetet av det samiska konfirmationslägret i Sverige är nu överlämnad till Luleå stift. Med den har grunden lagts för kommande konfirmationsläger.

De tre ledorden ung, same och kristen har varit utgångspunkt för utvecklingsarbetet.

– Nu ser vi fram emot att arbeta vidare för att tillsammans utveckla det samiska lägret så att det får bli till glädje och välsignelse för många ungdomar framöver, säger Eva-Maria Karlsson, stiftsdirektor i Luleå stift som är huvudman för lägret.

VÄRDEFULLT ARBETE

Eva-Maria Karlsson är tacksam över hur arbetsgruppen tagit sig an uppdraget.

– Särskilt bra känns det att så många olika samiska intressenter varit med och bidragit till slutrapporten. Det förankringsarbetet är mycket värdefullt, säger hon.

Utvecklingsarbetet formar redan nu planeringen av nästa års läger genom att det blir ett lite längre läger, att det kommer att innehålla ett förberedande

helgläger och att Luleå stift tar ett helhetsgrepp över arrangemanget. Men utvecklingsarbetet är inte färdigt med det. Bland annat kommer rapporten att bearbetas vidare till tre fristående dokument som stöd för blivande konfirmander, vårdnadshavare och personal: ett arbetsdokument, ett familjedokument och en tydlig vision.

MÅNGA FÖRVÄNTNINGAR

Förväntningarna på den samiska konfirmationen är många. En av de slutsatser som dras i slutrapporten är att det behövs en hållbar vision kring lägret och att det behöver jobbas med kommunikationen kring den. En annan av slutsatserna rör rekryteringen av samisk och kyrklig kompetens för att jobba på lägren, att båda behövs och att arbetet med arbetsmiljö och interna arbetsdokument behöver utvecklas.

FÖRSLAG

Ett förslag från arbetsgruppen är att lägren vandrar mellan olika orter i Saepmie. Ett annat att den valda platsen avgör hur många ungdomar som kan tas emot, och att lägret kan delas

upp i två läger om konfirmanderna är många men att konfirmationsgudstjänsten ändå ska vara gemensam.

BYGGER PÅ SAMRÅD

Slutrapporten är en sammanställning av de synpunkter som kommit in under vinterns sex samråd på olika orter i Saepmie, fyra digitala samråd och en enkät med över 80 svarande. Arbetsgruppen – som bestått av

Nils-Johan Labba, Sofia Strinnholm och Evelina Olofsson – har även vägt in sina egna erfarenheter av arbete på flera konfirmationsläger.

– Det känns skönt att grundarbetet är färdigt och presenterat för allmänheten, säger Nils-Johan Labba, som i egenskap av lägerchef fortsätter arbeta med lägren.

KAJSA ÅSLIN/
SARA ANDERSSON

Fakta

Samiskt konfirmationsläger

- Det samiska konfirmationslägret har funnits i snart 40 år. Till en början turades Härnösands stift och Luleå stift om som arrangörer. Sedan 2014 har Luleå varit huvudansvarig och lägren har därefter arrangerats på Edelviks folkhögskola.
- På konfirmationslägret ska unga samer ges möjlighet att i en samiska majoritetsmiljö, upptäcka vad det är att vara ung, same och kristen. Lägret visar att kristen tro och samisk andlighet är förenliga och kan berika varandra. Lägret genomförs enligt Svenska kyrkans konfirmandriktlinjer.
- Genom åren har allt fler ungdomar sökt till konfirmationslägret och det har växt i omfattning. I år pausades lägret för utvecklingsarbete och nystart 2024.
- Nästa års konfirmationsläger kommer att genomföras i Saxnäs mellan 14 och 28 juni med konfirmation den 29 juni.

Skilt forteller om samisk historie i Namsos

Fredag den 18. august markerte Namsos kommune avduking av to samiske skilt med et arrangement på Namdalsmuseet. Først ut var Ragnhild Glad som spilte musikk fra Jakob Derga sitt repertoar. Deretter var det tid til taler.

Namsos kommunes ordfører Frode Båtnes fortalte om familien Nursfjell, som han beskrev som et svært gjestfritt folk. Det var et yndet sted for Namsosingene å dra på tur til Lænnamarka der Nursfjell bodde. Han var også innom at Namsos var et viktig samepolitisk møtested i begynnelsen av 1900-tallet, og mente vi kan være stolte av vår samiske historie. Han takket reindriften for gode innspill til utformingen av skiltene, videre takket han Saemien Sijte, Botnan historielag og da spesielt Nils Roger Duna, samt Namdalsmuseet for at skiltprosjektet var gjennomført.

– Det er en liten start på en forsoningsprosess, avsluttet Båtnes.

HISTORIE FOR NÅTIDEN

Nils Roger Duna poengterte i sin tale at det er viktig med historie for å forstå nåtiden og orientere seg i fremtiden. Sørsamene er en minoritet i minoriteten. Historisk har Namsos vært vinterbeite-

Gudrun Flatebø, prosjektkoordinator Namsos kommune, er godt fornøgd. Her står hun sammen med, fra venstre, Bjørnar Sælleg, Håkon Hermanstrand og Nils Roger Duna.

FOTO: BERTIL JØNSSON

land for samisk reindrift med en bofast samisk befolkning i tillegg til at nabo-områder også har brukt Namsos som vinterbeite. I dag er det tre reinbeitedistrikt som bruker Namsos som vinterbeite. Det er bare Røros som har flere rein på vinterbeite i Trøndelag.

SAMISK ER EN DEL AV NAMSOS

Videre var han innom Havika sameskole. Mellom 130-140 elever var innom skolen i løpet

av årene 1910-1951. Flere av de ble også konfirmert i Namsos kirke. «Et stort tap for Namsos» var en uttalelse som kom i forbindelse med at skolen ble nedlagt. Videre sa han at det kreves en stor innsats for å bevare sørsamisk språk og kultur. Sørsamisk historie må inn i skolen. Reindrifta er nødvendig for sørsamisk språk og kultur og til det trengs det tilstrekkelig areal. Han avsluttet med å vise til at i tillegg til

Artig, Vidunderlig musikk og gode men litt lange taler og, sier Benze Flakken om arrangementet.

FOTO: BERTIL JØNSSON

skiltene på Bjørumsklompen og Namdalsmuseet også er lagt ned et sitat av reindriftssamen Inga Toven på Festplassen i sentrum.

Arrangementet ble avsluttet med nydelig sang og joik fremført av Elen Kristina Utsi med sine musikere Audun Austli og Erik Smestad Berg.

ENGASJERT HISTORIELAG

Samisk historie i Namsos er en hjertesak for Nils Roger Duna, leder i Botnan og omegn historielag. I fjor høst avsluttet de et prosjekt der man dokumenterte svømme plasser for rein i kommunen. Fire av disse svømme plassene er markert med skilt, i tillegg er det laget et kompendium. Prosjektet med to skilt et på Namdalsmuseet og et på Bjørumsklompen er i tråd med kommunens kulturminneplan. Botnan historielag ble spurt av kommunen om å delta, noe de takket ja til.

BERTIL JØNSSON

Samiska företag prisades i Älvdalen

I Älvdalen har två företag med samisk profil uppmärksammats med utmärkelser. **Mattias Jonsson, grundare av Idre Ren AB, har prisats som Årets nyföretagare 2022 av Älvdalens kommun. Samtidigt har Företagarna Älvdalen utsett familjeföretaget Renbiten AB:s Peter och Helena Andersson till Årets företag.**

Båda företagen prisades med utmärkelserna under det årliga arrangemanget Idreyran i mitten av juli. Två av de tre priserna som delades ut under yran gick till samiskt företagande.

– Älvdalens kommun är ju en av de kommuner i Dalarna som har flest små företag. Att man då

Mattias Jonsson. Andersson som kommenterade priserna i SVT Sápmi i samband med utdelandet.

NYA ARBETSTILLFÄLLEN

Paret Andersson kombinerar i sitt företag renskötsel, egen förädling och butiksförsäljning i Grövelsjön och Falun med upplevelseturism där besökare bland annat får möta tama renar.

väljer att lyfta upp oss samiska företagare på det här sättet det tycker jag känns ganska häftigt, sade Helena

– Ägarna har genom sitt företag tillfört en ny dimension till turistnäringen, och en unik inblick i den samiska kulturen som också skapat nya arbetstillfällen i fjällnära glesbygd, skriver Företagarna Älvdalen.

NYFÖRETAGANDE

Mattias Jonsson startade sitt företag i oktober 2019. Enligt prismotiveringen har han sedan dess utvecklat företaget med innovativa samarbeten, och genom sin verksamhet skapat kontaktytor där målgruppen kan ta del av den samiska kulturens traditioner och kunskaper.

– Mattias har i en krympande och komplicerad bransch (inom

rennäringen) hittat nya vägar att verka, samtidigt som han bevarar det traditionella. Han förädlar och distribuerar viltkött i både närområde och i storstadsregionerna, utbildar i slakt och styckning, samt föredrar och guidar om renen, rennäringen och hur det är att leva som same idag. Han bidrar därmed stort i kunskaps-spridning till besökande gäster från hela Sverige, står det att läsa på kommunens hemsida.

– Hand i hand med detta har han format en affärsmässig framgångsrik modell kring samspelet mellan kunskapspridandet och företaget i sig, fortsätter texten.

KAJSA ÄSLIN

Konstverket *Baalka* av Laila Gunilla Wilks.

FOTO: GERTRUD BERTILSDOTTER-REINEKKE

Samisk konst i rum för bön

I augusti, på den internationella urfolksdagen invigdes ett nytt konstverk på Östersunds sjukhus. Den samiska konstnären Laila Gunilla Wilks, från Mittådalen, har skapat verket som har getts namnet *Baalka*, med betydelsen stig.

Konstverket är skapat av vadmal och ullkläde, renskinn och tenntråd, motiv och färger är traditionellt samiska. Det finns nu i sjukhusets *Rum för ro och bön*, en plats för människor med olika religioner och trosinriktningar.

– Alla ska vara komfortabla med verket, i sammanhang med rummet, och jag tänker att verkets budskap i grund och botten kan gälla för alla människor, säger konstnären Laila Gunilla Wilks i en artikel på Region Jämtland Härjedalens hemsida.

INSPIRERAD AV DIKT

Där berättar hon att hon inspirerats av dikten *Aellieh, maaneme* (Inte, mitt barn) som är skriven av Martha Jåma, född Persson, som kom från Jämsmässholmen i Jämtland och gifte sig i norska Snåsa. Snåsa är också Laila Gunilla Wilks hemby i Norge.

– Jag tolkar dikten som att en

Vi som arbetar i sjukhuskyrkan, och representerar de kristna kyrkorna, är mycket tacksamma och glada över att rummet nu även har ett samiskt konstverk.

vuxen pratar till sitt barn. Det kan också uppfattas som en bön till barnet. Formen «maaneme», «mitt barn», visar att man har en nära relation till barnet. Men det kan också vara att man pratar till alla samiska barn, som en bön till nya generationer att inte glömma eller överge den egna kulturen och språket. Majoritetsskulturen är stark och man kan

Konstnären Laila Gunilla Wilks och regiondirektör Sara Lewerentz invigde det nya konstverket på Östersunds sjukhus genom att knyta samman ett band i de samiska färgerna. I invigningen deltog även sjukhusdiakon Carina Grinde och sjukhuspräst Håkan Stiberg.

FOTO: REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

gå vilse i den. Men det finns alltid hopp. Det är inte för sent och man kan finna stigen tillbaka, säger Laila Gunilla Wilks.

MED VÄRLDSRELIGIONERNA

I Rum för ro och bön finns de stora världsreligionerna synliggjorda.

– Vi som arbetar i sjukhuskyrkan, och representerar de kristna kyrkorna, är mycket tacksamma

och glada över att rummet nu även har ett samiskt konstverk. Det är viktigt att synliggöra Saepmie som en självklar del av vår levande kultur och historia i regionen, både för kyrkorna och för samhället i stort, säger sjukhusprästen Håkan Stiberg.

KAJSA ÅSLIN

Stipendium tildelt fotografen Naina Helén Jåma

Det er Släktforeningen Nils och Lucia Thomassons stipendium for 2023 som blir tildelt Naina Helén Jåma. Nils Thomasson (1880-1975) var samisk entreprenør, reineier og fotograf som er særskilt kjent for sine fotografier av livet i Jämtland på begynnelsen av 1900-tallet. Stiftelsen Jamtli i Östersund forvalter de over 30 tusen negativene fra Thomassons arbeid.

Med stipendiet ønsker slektforeningen å støtte og glede unge samer som vil utvikle sin virksomhet og med det dele kunnskap og engasjement for samisk kultur. Stipendiet er på 10 000 svenske kroner.

ØYEBLIKK FOR FREMTIDEN

– Vi er stolte og glade for å dele ut stipendiet til Naina Helén Jåma, sier leder i foreningen Susanne Lyngman.

Fotografering skjer «her og nå», ett øyeblikk som vises, lagres og blir til dokumentasjon gjennom det bildet forteller. Fotografen velger motiv, men også perspektiv, avstand, lys, beskjæring og farger. Naina Heléns nyhetsbilder har både nyhetsverdi med innhold fra ulike situasjoner og hendelser samtidig som hun fanger inn personene i motivet.

Hennes samiske bildemateriale viser bilder fra kulturen hun tilhører. Bildene har et perspektiv innenfra som derfor blir personlig uten at det blir privat.

IMPONERENDE PORTEFØLJE

I sin begrunnelse for tildelingen fremheves den imponerende portefølje Jåma har utforsket innenfor ulike genrer i fotografi. Det legges også vekt på hennes utforskning i eksamensarbeidet Vætnoe der hun dokumenterer sørsamisk sløyd og håndverk.

– Naina Helén Jåma behersker teknikken og skaper billedkomposisjoner som er både visuelt tiltalende og tankevekkende. Hun er dyktig på å fange bilder og forteller også en historie gjennom sitt arbeide. Hun har en unik evne til å fange øyeblikkets magi og formidle følelser gjennom sine bilder, skriver foreningen.

På sin egen hjemmeside nainahelen.com presenterer Jåma et vidt spekter av sine arbeider.

EINAR SØRLID BONDEVIK

KILDER:

PRM SLÄKTFÖRENINGEN
NILS OCH LUCIA THOMASSON
JAMTLI.COM
NAINAHELEN.COM

Fotograf Naina Helén Jåma, Oslo/Snása, tildeles Släktforeningen Nils och Lucia Thomassons stipendium for 2023.

FOTO: LARS MARTIN HUNSTAD

Árroeh mov baektieh - Var mig en klippa!

Några sommarveckor har jag tillbringat i min hemby vid Umeälvens källor. En söndag tog jag fram mina morföräldrars nötta Bibel. Ett rött band markerade den 71:a psalmen i Psaltaren: «Herre, var mig en klippa där jag får bo och dit jag alltid kan fly, du som beskär mig frälsning - *Árroeh mov baektie gosse iktesth mahtam baetedh...*»

För mitt inre öra kunde jag höra mormor sjunga en av de käraste psalmerna till tonerna från citteran: «Klippa, du som brast för mig, låt mig gömma mig i dig...» Vid orden «Jag förgås om inte du i din källa tvår mig nu» låt

det som om vattnet rann genom strängarna. (Sv. ps. 230).

Minnesbilden av sista mötet med morfar kom också för mitt inre öga. Det var på gamla sjukstugan i Tärnaby vid den tid då jag började läsa till präst. Med svag röst påminde han om snöskredet som begravde honom under ripsnarning i unga år. Först på tredje dygnet lyckades man undsätta honom. Där i den vita graven hände något livsavgörande:

– Jag blev återfunnen av den gode Herden. Han tog mig i sin famn som en hjälplös renkalv och räddade mig till livet. Nu väntar jag att han skall bära mig hem till den stora glädjen.

Viskande läste han ur minnet: – Jag nu den säkra grunden vunnit som håller hoppets ankar kvar. Jag i min Frälsare den funnit, den lades innan världen var. När himmel och när jord förgår, orubbligt fast den grunden står. (Sv. ps. 245:1).

Hans ögon lyste i en stilla glädje och en uppståndelsens ljusa segerton vibrerade i det lilla sjukrummet.

I den gamla Bibeln är Jesu löftesord understruket: «Jag är världens ljus. Den som följer mig skall inte vandra i mörkret utan ha livets ljus - *Manne veartenen tjoevke. Dihte gie mannem dåerede, ij galkh jemhkielisnie vaedtsedh,*

mohte dan lea jielede tjoevke.» (Joh. 8:12).

Åter hör jag mormors sång till citteran, medan rönnen ror sig drömmande i vindarna från Överuman: «Led milda ljus, i dunkel, dimfylld värld. Led du mig fram. Mörk natten är, långt från mitt hem min färd. Led du mig fram. Styr du min fot. Min fjärran framtid stig jag vill ej se, ett steg är nog för mig». (Sv. ps. 275:1).

På stigen bland fjällbjörkarna i Långmyrbacken anar jag hennes och morfars fotsteg och den gode Herdens. De kände hans röst.

BO LUNDMARK

Samiske bosteder dokumentert i Nesjøen

Nesjøen i Essand reinbeitedistrikt i Trøndelag ble oppdemt først på 1970. Området som ble satt under vann var beiteland for reindrif, men det var ingen boplasser i bruk da. Det også lite bevart av muntlige tradisjoner om bosteder i området. Men når Nesjøen ble tappet ned i sommer for vedlikehold av demningen fant man mange boplasser.

– Vegetasjon dekker over gamle boplasser. Men når Nesjøen nå ble tappet ned, så hadde vannet vasket bort vegetasjonen og ildsteder med steinsetninger og kull var lett synlige, fortell Mattis Danielsen fra Aajege som har arbeidet med registreringer i Nesjøen denne sommeren. Noen steder ligger det mye mudder og er det vanskeligere å finne gammel tuff og ildsteder, men andre er altså avkledd å ha ligget 50 år under vann.

LITE REGISTRERT FØR OPPDEMNING
Før området ble lagt under vann først på 70-tallet ble det bare brukt noen få dager på registrering av kulturminner. Fokus var da på eldre kulturminner fra steinalder og lignende. Ellers var det synlige bygg som slåtdebuer etter jordbruk som ble registrert og noen få gammer som hadde gått ut av bruk.

– Det er vanskelig å si sikkert hvor gamle funnene vi har gjort nå er, men vi har fått tatt mange prøver som blir sendt til karbon-datering, sier Danielsen. Men det er ganske sikkert at det er gjort funn fra langt tilbake i tid. I et ildsted har det vokst opp en

Metaldetektor gjør at man kan finne små gjenstander skjult i bakken. Her er et smykke, 13 mm bredt.

En av de mange ildstedene, aernie, som kom til syne da Nesjøen ble tappet ned. Legg merke til steinsetningen som rammer inn ildstedet som var midt i gamma. Ved siden av ligger jordspydet til å ta prøver for videre analyser.

FOTO: MATTIS DANIELSEN

trestamme som man ved telling av årringer beregner å være om lag 250 år gammel. Funn av gjenstander tyder også på boplasser flere hundre år tilbake.

ILDSTEDER BLIR REKONSTRUERT

Det blir også funnet ildsteder tett ved siden av hverandre, tettere enn det ville være naturlig å bygge samtidig.

– Det tyder på at stedet har blitt brukt med lang tids mellomrom. Det er et rikt område man har kommet tilbake til, forteller Danielsen. En bakgrunn

for å kalle sporene av bosetning for «samisk» er utformingen av ildstedene man finner. De har samme utforming som blir brukt i samisk tradisjon i dag, mens ildsteder i eldre norrøn tradisjon har en annen utforming.

MÅTTE GRIPE SJANSEN

Sommerens ned-tapping av Nesjøen har skapt et mulighetsvindu til å undersøke området. Dette ble derfor prioritert framfor andre prosjekt. Trøndelag fylkeskommune og Sametinget har også vært delaktige

i registreringene. Funnene som er gjort blir lagt inn i offentlige databaser og kan brukes videre i formidling. Når sjøen nå fylles opp på ny er det fare for at kulturminner kan bli ødelagte. Man har derfor fått tillatelse til å ta ut to ildsteder som man kan rekonstruere i utstillinger og sammen med dateringer og gjenstander gi økt kunnskap om livet og historien i området.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Erik-Oscar Oscarsson, mobil 070 253 5978 e-post erikoscar1954@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 94 91 e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand tel 0611-254 00 e-post: harnosand.stift@svenskakyrkan.se, besöksadress: Universitetsbacken 1, Härnösand

Norge

Samisk kirkeråd

Generalsekretær: Kristina Labba, postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 478 92 801, e-post kl286@kirken.no Leder: Sara Ellen Anne Eira Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd: Oddvin Bientie

Saemien åålmegeaerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no e-post samiskmenighet@kirken.no Leder: Paul Bendikk Jåma, epost p_jaama@hotmail.com Medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell, Laila Anita Otervik og prest Einar Sørliid Bondevik Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje áejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid, mobil 993 49 477, e-post mk924@kirken.no

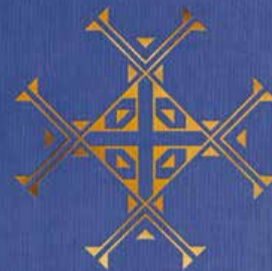
Prest i sørsamisk område: Einar Sørliid Bondevik, Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902 e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson Dergaveien 57, 7898 Limingen, mobil 994 88 827, e-post bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd mobil 412 88 227, e-post mb789@kirken.no

SAALMEGÆRJA

Nu finns den sydsamiska psalmboken **SAALMEGÆRJA** att beställa från Svenska kyrkans webbshop. **Pris: 200 SEK**

webbshop.svenskakyrkan.se/sydsamisk-psalmbok

Svenska kyrkan

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år genom ett samarbete mellan Härnösands stift och Nidaros bispedømmeråd samt med stöd av Sametinget i Norge.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Sørliid Bondevik, adress samma som ovan

Ansvarig utgivare, Sverige:

Anneli Hällgren, Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand
E-post: Anneli.Hallgren@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti, Kajsa Åslin, Sofia Strinnholm och Bertil Jønsson

Prenumeration under 2023:

190 SEK

Avgiften betalas när faktura kommer

Adressändring och prenumeration

dd@samiskmenighet.no

Grafisk form & repro:

Verbum AB

Tryck:

Pressgrannar AB, Linköping, 2021

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhcoe

TEXTER OCH BILDER

till nummer 4 2023 av Daerpies Dierie
skickas innan 6 november 2023
till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på
www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.samiskmenighet.no

FOTO: LARS JOHNSEN

Ærlighet uten kjærlighet

Kanskje har du hørt om Karsten Warholm? I skrivende stund innehar han verdensrekorden på 400 meter hekk med tiden 45,94 sekunder. Og han har tatt gull på denne sprintøvelsen i friidrett både i EM, VM og OL. Det som imidlertid er interessant med hensyn til denne andakten, er at Karsten Warholm selv framhever at han på ingen måte står alene om å ha oppnådd disse svært gode resultatene på idrettsbanen.

Han viser til sitt tette og nære samarbeid med sin trener Leif Olav Alnes. Samspeillet mellom de to er unikt. Nettopp det var samtaleemne da Leif Olav Alnes var med i samtaleprogrammet «Torp» på NRK1 i oktober 2019. Da sa Leif Olav Alnes blant annet dette til programleder Ole Torp:

– Alle burde ha noen som de snakker ordentlig med og som er ærlig med deg. Vi bruker å si at ærlighet uten kjærlighet, det er brutalitet. Hvis det er sagt i kjærlighet, kan du være ganske direkte. Og det blir oppfattet at det er en hjelp.

Leif Olav Alnes er altså her opptatt av at ærlighet uten kjærlighet er brutalitet.

Vi skal betrakte dette temaet nærmere i tilknytning til teksten om «Kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd». Den finner vi i evangeliet etter Johannes, 7.53-8.11. Det heter:

«Så gikk de hjem hver til sitt, og Jesus gikk ut til Oljeberget. Tidlig neste morgen kom han til tempelet igjen. Hele folkemengden samlet

seg om ham, og han satte seg og begynte å undervise dem. Da kom de skriftlærde og fariseerne med en kvinne som var grepet i ekteskapsbrudd. De førte henne fram og sa: «Mester, denne kvinnen er grepet på fersk gjerning i ekteskapsbrudd. I loven har Moses påbudt oss å steine slike kvinner. Men hva sier du?» Dette sa de for å sette ham på prøve, så de kunne få noe å anklage ham for. Jesus bøyde seg ned og skrev på jorden med fingeren. Men da de fortsatte å spørre, rettet han seg opp og sa: «Den av dere som er uten synd, kan kaste den første steinen på henne.» Så bøyde han seg ned igjen og skrev på jorden. Da de hørte dette, gikk de bort, én etter én, de eldste først. Til slutt var Jesus alene igjen, og kvinnen sto foran ham. Da rettet han seg opp og spurte: «Kvinne, hvor er de? Har ingen fordømt deg?» Hun svarte: «Nei, Herre, ingen.» Da sa Jesus: «Heller ikke jeg fordømmer deg. Gå bort, og synd ikke mer fra nå av!»

Denne fortellingen fra evangeliet etter Johannes handler dypest sett om ærlighet, brutalitet og kjærlighet. Vi skal se litt nærmere på det:

- For det første: Ærligheten i denne historien er at kvinnen ble grepet på fersk gjerning i ekteskapsbrudd. Dette er en sannhet som er åpenbar for alle og enhver, også for Jesus.

- For det andre: Brutaliteten i historien er at fariseerne sier at Moses i loven har påbudt dem å steine slike kvinner. Dette er et eksempel på maktbruk som kun følger lovens bokstav.

- For det tredje: Kjærligheten

i historien viser seg i Jesu handling. Bare hør hva som skjer:

Han begynner å skrive i sanden, og så sier han til dem: «Den av dere som er uten synd, kan kaste den første steinen på henne.»

Etter dette forlot folkemengden Jesus og kvinnen, og Jesus sa til henne: «Kvinne, hvor er de? Har ingen fordømt deg?»

Da kvinnen bekreftet at ingen hadde fordømt henne, sa Jesus til henne: «Heller ikke jeg fordømmer deg. Gå bort, og synd ikke mer fra nå av!»

Jesus viser her at han forholder seg til sannheten, for kvinnen ble ganske riktig gjennomskuet for sin misgjerning. Det vet også Jesus. Men han reagerer likevel på en øm og kjærlig måte, helt uten brutalitet.

At Jesus møter den syndige kvinnen med en slik ømhet og kjærlighet, minner meg om noe som den avdøde presten Erling Ruud skrev i boken «Lyset og livet»:

«– Å vite seg gjennomskuet og likevel elsket, er den hele sannhet til salighet. Må vi alltid og dag for dag vandre i dette evangeliske lys!»

Det gjelder kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd.

Men også vi er gjennomskuet og likevel elsket, hver med våre svik og brudd!

Og det er en ærlighet med en sann kjærlighet, en kjærlighet fra Gud:

– Gjennomskuet og likevel elsket!

LARS JOHNSEN

Bijpeletekste

Jupmele mov viehkietæjja

Laavloji ävtehkasse. Daviden saalme. Guhkiem Åejviem vuertiejim, dellie väälese munnjen krokngesji jïh mov tjårvoehtassem govli.

Gosse darvalgovvim dellie mannem aavjoste jïh gïeveste åabpi.

Mannem tjåkere-deavese lutnjesti stynkehke vaedtsedh.

Orre laavlomem munnjen vedtieji, heevehts-laavlomem mijjen Jupmielasse vedtieji.

Gallesh edtjeh vuejnedh jïh asvedidh jïh Åajvan jaehkedh.

Aavrehke dihte gie Åajvan jaahka jïh ij dejtje jaehkieh gieh neahkoeh Leah jïh dejtje gieh slognestieh.

Åejvie, mov Jupmele, dam maam datne dorjeme jïh ussjedamme, åajvoeh lea.

Ij gie maehtieh datnine viertiestidh. Sijhtem dov åavtoeh bijre håalodh jïh soptesestidh,

dah dan jïjnesh guktie im maehtieh dejtje ryöknedh.

Ih niesties-sjïelem jïh beapmoe-sjïelem lyjhkh,

– datne mov bieljide rïhpestamme – ih bæltemes-sjïelem jïh sådtoe-sjïelem vuertieh.

- Saalm 40,1-7/Salme 40,1-7
- Jeatjah bijpeleteksth mahtah daesnie lohkedh: www.bibel.no
- Bijpeletekste jïh «Åssjalommesh» juakaldahkesne jïh eah sinsitnde jearohks.

Båatsoe-burrie Ina-Theres Sparrok guvvieh vuesiehti jñ jaepien bijre Voengel-Njaarken sijtesne saarnoeji. Vååjnoe jñ govloe bovtside eahtsa. Ina-Therese duekesne åemie Nils Arvid Westerfjellen vuesiehtimmie vååjnoe.

GUVVIE: ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Sjeltie murreds tjåanghkose bööri

Betty Kappfjell Facebook 'se tjeeli: «Mejtie sijhtede laavvadahken mijen luvnie byöpmedidh, dellie tjoerede munnjen bievnedh». Mietsken minngemes hieljen dellie gellie håalohj edtjin iedtjeles aamhtesi bijre laavvadahken håalodh. Aejlegen åadtjoejin maadtoej dajvesne minnedh.

Almetjh laavvadahken Maajehjaavran, Sjeltien gåetide, tjåanghkenin. Gærhkoegåetie ij leah daelie goh gærhko, siebriegåetine lea; desnie daan biejjien håalomh. Beapmoe Sjeltien ðimpere-gåetesne vadasovvi. Næjla Dunfjeld joekoen njaelkies beapmoem jurjiehtamme.

NJAARKE-NÆJLA

Sjeltien åejvie, Sigbjørn Dunfjeld, jñ Eli Kappfjell Njaarke-Næjlan bijre soptsestigan (Nils Jonsen Vesterfjell, 1795-1869). Njaarke-Næjlan sliekte gaajh stoere – jñ dan lin aaj jñjnjh åerpenh. Tjåanghkosne gellie almetjh gñeh daej åerpeni boelvijsste.

Jñ arkeologe Ewa Ljungdal Sverjen luvhtie bööresovveme, jñ aaj Saemiedigkien gærjagåetie-barkije

Marianne Kappfjell – dah jñtsh aamhtesi bijre håaloejjigan.

DAJVESTE DAJVESE

Ina-Teres Sparrok lea Njaarke-Næjlan boelveste. Åadtjoejin Ina-Terese daelvie-laanteste suehpede-dajvese dæriedidh jñ slïbnje-mieside vuartasjidh. Mænnan vuesiehti gusnie mieside miærhkesjin. Eadtjohke soptsesti jñ vuesiehti guktie satne bovtsi luvnie orreme gaajhkem jaepiem. Mearan soptsesti, åemie Nils Arvid Westerfjellen vuesiehtimmie Ina-Therese duekesne vååjni (vuartesjh guvviem).

DAH GÏEH SEALADIN

Vuesiehtimmie daaroen gïelesne installasjovnine gohtjelge. Vuesiehtimmie lea goh tseagkerh; luhkiegovhte deakehkh tseegkesovveme. Fierhten deakahkasse nomme tjaalassovveme juktie luhkiegovhte almetjh sealadin Dunderland'en ov-lahkosne jaepien 1948. Ij gie dejstie dellie saemiej åajvaladtjine sjïdtin; idtjin gåetiem åadtjoej illedh. Nils Arvid dej mojhtesinie

vuesiehtimmie darjoeji: gåetien tseagkerh. Ibie edtjh dej nomme åajaldehtedh.

Nåake aejkie sjïdti, mohte buerebe aejkie hov bööti. Maaetjh orre barkijh sjïdtin. Såemies daejstie daan laavvadahken goltelin.

JOHAN KÅVEN

Johan Kåven (1835-1918) lea Njaarke-Næjlan sliekten byögkelommes ålma, noerhtesaemiej luvnie årroeji. Arnhild Kåven Sjeltien tjåanghkose bööti jñ jñtse aechtjen maadter-aajjan bijre soptsesti. Almetjh tuhtjin luste nyjsenæjjam gaavnedidh jñ goltelidh dam maam saarnoeji.

VÏNHTSH-DURRESNIE MÏNNIN

Aejlegen geadtan bijligujmie böötin. Luhkienjeljie vaarrijh ryöjredin maadtoej dajvesne minnedh – stoere prihtjegegiebniem jñ beapmoe-krovth guedtiejin. Dennie dajvesne båeries gööth-sijjiej, måaroe-våarhkoeh jñ gaelmiem vuartasjin. Tuhtjin murreds biejjie hov lij.

ANNE-GRETHER LEINE BIENTIE

Sammendrag Interessant og trivelig med Sjeltie

Kulturforeninga Sjeltie på Majavatn innbød til kulturhelg siste helga i august. Foredra-

gene ble holdt i kapellbygningen, maten ble servert i tømmerhuset – og søndagen var enn hel gjeng ute på vandring i gammelt (og også nåtidens!) kulturlandskap ved Kappfjellet. Her var frodige beingjømer, boplasser og også en kjent grav ikke så

langt unna dagens bålplass. Med bålcaffe og skikkelig lunsjservering ble dette en trivelig avslutning på en innholdsrik kulturhelg både inne i hus og ute i det innholdsrike landskapet ved *giedtie*/reingjerdet.